

Odlišné stanovisko

sudcu Petra Brňáka vo veci sp. zn. I. ÚS 454/2012

1. V súlade s § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pripájam odlišné stanovisko k rozhodnutiu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) vo veci sp. zn. I. ÚS 454/2012, ktorým ústavný súd nevyhovel sťažnosti sťažovateľa, v podstatnom vychádzajúc z právnych záverov senátu IV. ÚS v podobnej veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 46/2011 (o tejto veci rozhodol senát IV. ÚS s časovým predstihom pred rozhodovaním senátu I. ÚS, pozn.).

2. Pretože väčšina senátu I. ÚS (vrátane disentuujúceho sudcu) dospela k právnomu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí senátu IV. ÚS (bod 1), bola vec v zmysle § 6 zákona o ústavnom súde predložená plénu ústavného súdu s návrhom na zjednotenie odchylných právnych názorov.

2.1 Svoje právne úvahy v návrhu (bod 2) formuloval senát I. ÚS takto:

«Neexistencia dôvodov na odvolanie člena súdnej rady v ústave i zákone o súdnej rade neprezumuje a ani prezumovať nemôže existenciu akýchkoľvek dôvodov na odvolanie člena súdnej rady kedykoľvek v priebehu ústavou určenej 5-ročnej doby (čl. 141a ods. 3), tak ako to konštatoval IV. senát ústavného súdu v označenom rozhodnutí, pretože takýto zásah priamo ohrozuje jej nezávislosť implicitne vyplývajúcu pre ňu z celého druhého oddielu siedmej hlavy ústavy pri zabezpečovaní postavenia súdnej moci vo vzťahu k iným orgánom štátu (III. ÚS 79/04). Práve posilnenie inštitucionálnej nezávislosti súdnej moci od moci výkonnej a zákonodarnej bolo kľúčovým argumentom zakotvenia tohto orgánu

do ústavy ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (porov. dôvodová správa). Súdna rada je tak orgán sudcovskej legitimacy v ústavnom poriadku Slovenskej republiky (porov. PL. ÚS 10/05, bod 5), pretože takmer všetky právomoci vykonáva iba voči samotným sudcom. Najdôležitejšou zárukou nezávislosti členov súdnej rady je preto ich neodvolateľnosť počas celého výkonu tejto funkcie.

Orgán štátnej moci (vláda, parlament, prezident) sú viazané ústavou a zákonmi a podľa príkazu čl. 2 ods. 2 ústavy môže konať iba tak a v takom rozsahu, ako im to tento článok vymedzuje. Preto ak právna úprava mlčí o dôvodoch odvolania, platí zásada, že neexistuje ani možnosť odvolať členov súdnej rady pred uplynutím ich funkčného obdobia len pre zmenu politického náhľadu menujúceho subjektu k obdobiu jeho „predchodcu“, ktorý vymenoval člena súdnej rady na obdobie 5 rokov podľa čl. 141a ods. 3 ústavy. Vzhľadom na to, že ide o ústavnú úpravu, jej medze nemožno prekročiť ani na základe zákona (m. m. PL. ÚS 12/98), ktorý však tiež o tejto otázke mlčí.

V prípade predčasného odvolania člena súdnej rady orgánom štátnej moci (vláda, parlament, prezident) ide o vec týkajúcu sa deľby moci v štáte a vzájomných brzd a protiváh, teda nejde o prípad, kedy orgán verejnej správy využíva svoju kompetenciu súvisiacu so vzťahmi nadriadenosti a podriadenosti. Vzhľadom na to, že ide o vec dvoch orgánov verejnej moci, je potrebné vykladať príslušný právny poriadok reštriktívne, z čoho – vychádzajúc z čl. 2 ods. 2 ústavy – okrem iného vyplýva, že „de lege lata“ neexistuje právna úprava, ktorá by explicitne umožňovala vláde odvolať ňou menovaných členov súdnej rady z hocikakého dôvodu a navyše bez uvedenia dôvodu. Pokus IV. senátu ústavného súdu dať neurčitej a podpornej zákonnej úprave explicitný obsah je preto podľa názoru I. senátu ústavného súdu ústavne neudržateľný. Pokiaľ IV. senát ústavného súdu v uznesení sp. zn. IV. ÚS 46/2011 uvádza príklad parlamentu a jeho funkcionárov, tento nemôže mať žiadny ústavný význam pre posúdenie danej veci už len z toho dôvodu, že odvolávanie parlamentných funkcionárov sa deje v prostredí „intra“, a nie „extra“.

Rovnako ostatná zmena ústavy (ústavný zákon č. 161/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov, pozn.) posilnila súdnu radu a zaviedla voľbu a odvolanie predsedu súdnej rady (iba) členmi súdnej

rady. Ak by platili právne závery uvedené v uznesení sp. zn. IV. ÚS 46/2011, bude v budúcnosti možné predčasne a bez uvedenia dôvodu odvolať vládou (parlamentom, prezidentom) menovaného člena súdnej rady, ktorý bol zvolený za predsedu súdnej rady?

Možno preto uzavrieť, že člena súdnej rady nie je možné odvolať v priebehu jeho 5-ročného funkčného obdobia iba pre zmenu politického zloženia národnej rady, zmenu vlády či zmenu v osobe prezidenta ani bez uvedenia dôvodu.»

2.2 V kontexte uvedeného (bod 2.1) bol plénu ústavného súdu predložený tento návrh stanoviska na zjednotenie odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu:

„Člena Súdnej rady Slovenskej republiky nie je možné odvolať v priebehu jeho 5-ročného funkčného obdobia iba pre zmenu zloženia Národnej rady Slovenskej republiky, zmenu vlády Slovenskej republiky či zmenu v osobe prezidenta Slovenskej republiky ani bez uvedenia dôvodu.“

2.3 Keďže „provizórne“ plénum ústavného súdu (stále neboli menovaní dvaja chýbajúci sudcovia) podporilo uvedený právny názor (body 2.1 a 2.2) iba piatimi hlasmi, tento návrh nezískal potrebnú väčšinu hlasov, a návrh bol preto uznesením č. k. PLz. ÚS 4/2014-12 z 12. novembra 2014 zamietnutý (čl. 131 ods. 1 ústavy). Na tomto mieste sa žiada dodať, že paradoxne dva alebo tri hlasy (senátu IV. ÚS) je viac ako päť hlasov (pléna). V záujme zachovania inštitucionálnej a rozhodovacej integrity ústavného súdu väčšina senátu I. ÚS si potom „osvojila“ právny názor senátu IV. ÚS a (iba) z toho dôvodu sťažnosti sťažovateľa nevyhovela, súc viazaná už vysloveným právnym názorom ústavného súdu.

3. V súvislosti s uvedeným v bode 2.1 treba poukázať tiež na

- dôvodovú správu k ústavnému zákonu č. 90/2001 Z. z., ktorým došlo k včleneniu Súdnej rady Slovenskej republiky do siedmej hlavy ústavy upravujúcej súdnu moc. Vo vzťahu k nezávislosti súdnej rady táto dôvodová správa okrem iného uvádza, že *„Začlenenie Súdnej rady Slovenskej republiky do siedmej hlavy Ústavy Slovenskej republiky zvýrazňuje jej nezávislé postavenie od moci zákonodarnej, ako aj výkonnej a je*

reálnym naplnením ústavnej zásady nezávislosti a oddelenia výkonu súdnej moci od iných orgánov štátu. Zodpovedá tak požiadavke Odporúčania Rady Európy No R (94) 12 Výboru ministrov členských štátov Rady Európy z 13. októbra 1994 na nezávislosť orgánu zodpovedného za výber a služobný postup od vlády a štátnej správy.“. Z citovanej dôvodovej správy rovnako vyplýva, že „Stabilite vývoja súdnictva na jednej strane a všestrannosti prístupu a verifikácii správnosti názorov na riešenia základných otázok súdnictva na strane druhej napomôže stanovenie vyváženej päťročnej dĺžky funkčného obdobia členov Súdnej rady Slovenskej republiky, ako aj zakotvenie určitej obmeny jej členov, ustanovením možnosti byť členom Súdnej rady Slovenskej republiky najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach.“,

- rozhodnutie ústavného súdu (sp. zn. III. ÚS 79/04), kde konštatoval, že súdna rada je „ústavným orgánom, ktorý zabezpečuje nezávislé postavenie súdnej moci vo vzťahu k iným orgánom štátu“, ako aj na

- zásadne odlišnú koncepciu prístupu senátu IV. ÚS, resp. jej niektorých členov v prípade odvolaného generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne (IV. ÚS 478/2011), ako aj na prípad odvolaného viceguvernéra Eximbanky (II. ÚS 117/2011).

4. V závere – skôr pre históriu – chcem rovnako poukázať na skutočnosť, že

(i) vec sp. zn. IV. ÚS 478/2011 mala byť podľa môjho názoru spojená s časovo predchádzajúcou vecou sp. zn. I. ÚS 454/2012, keďže skutkovo a vecne spolu súviseli. Senát IV. ÚS však takýto návrh do pléna ústavného súdu nepodal,

(ii) vláda Slovenskej republiky po predčasnom odvolaní troch členov súdnej rady (ktorí následne podali sťažnosť ústavnému súdu – I. ÚS 454/2012, IV. ÚS 478/2011 a III. ÚS 578/2012) vymenovala nových troch členov, z ktorých jeden bol/je poradcom jednej z členiek senátu IV. ÚS. Disentujúci sudca by v takomto prípade nepochybne postupoval podľa § 27 zákona o ústavnom súde (oznámenie dôvodov možného vylúčenia sudcu).

V Košiciach 10. decembra 2014

